

Ашық сабақ

Маңғыстаудың
жануарлар дүниесі

А С П И Й

М А Н Ғ Ы С Т А У

О Б Л Ы С Ы

Қарабұғаз-Голшығанағы

Сарықамыс

Қарағой

Прорва

Опорный

Қаламқас

Қаражанбас

Қызылсай

Бейнеу

Шетпе

Сайөтес

МАНҒЫСТАУ АҚТАУ

Жетібай

Қызылсай

Сенек

Тенге

Жанаөзен

Құрық

Ақсу

Ақтүмсық

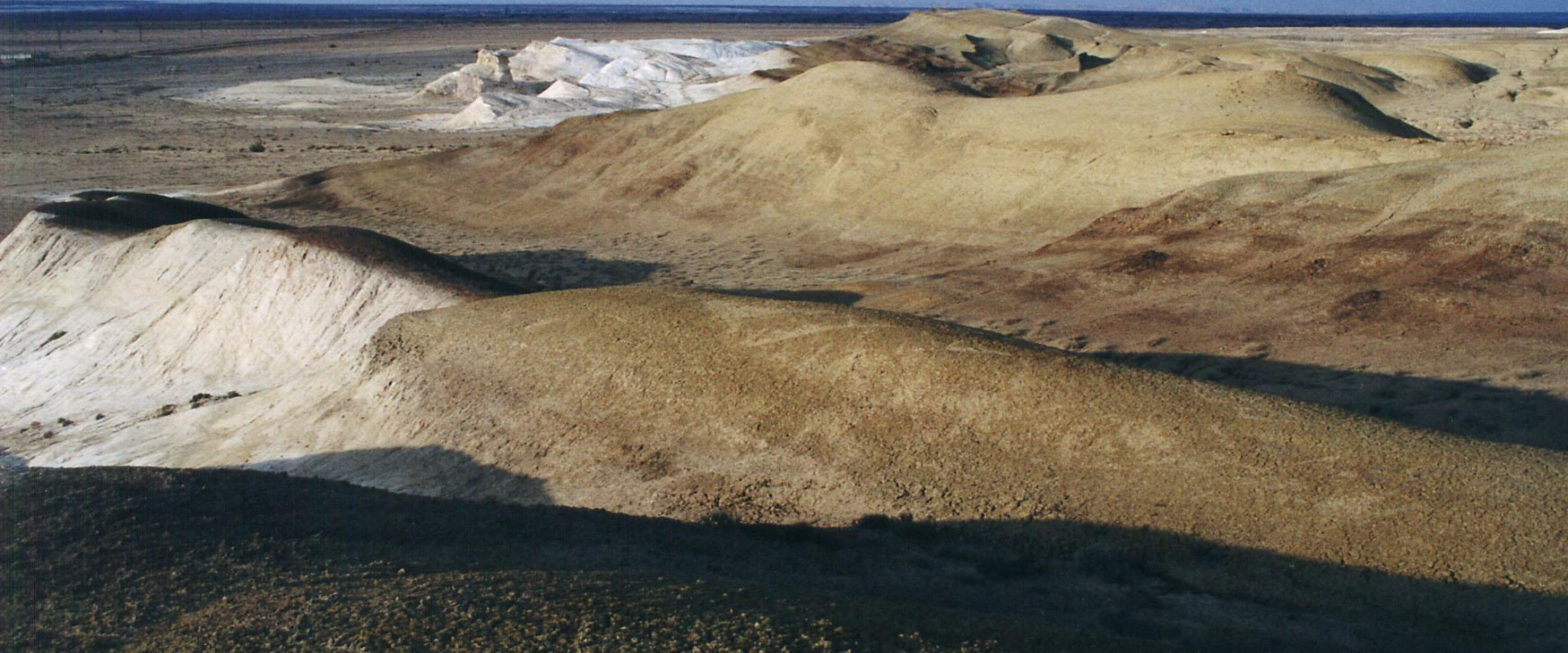
Мақсаты:

Маңғыстаудың жануарлар
дүниесімен танысу.

Маңғыстау облысы жануарлар дүниесіне бай.

Бауырымен жорғалаушылар

Дала тасбакасы

Маңғыстау облысының аймақтарында кең тараған. Маңғыстау облысында тасбақаның 2 түрі кездеседі. Олар Каспий тасбақасы және Ортаазиялық тасбақа. Құмды және далалы, аласа таулы жерлерде және оазистерде кездеседі. Ыстық күндері белсенді қозғалады. Карапаксасының ұзындығы 30 см, сауытының түсі жоғарғы жағы – сұрғылт жасыл, төменгі жағы сары. Саусақтарында ұзын тырнақтары бар.

Дала ешкіемері

Дала ешкіемері немесе бұғақты ешкіемер – ешкіемерлер тұқымдасына жататын бауырымен жорғалаушы. Денесінің ұзындығы 12 см, салмағы 45 г. Сұр қоңыр түсті, оның қабыршағы қатты тікенді, басы денесінен айқын бөлінген. Ол жәндіктермен, өрмекшілермен, өсімдік жапырақтарымен, гүлдерімен қоректенеді.

Каспий гекконы

Денесінің ұзындығы 16 см.
Денесінің түсі ақшыл сұр.
Терісі бұжырмақты ромбы
тәрізді қабыршақтары бар.
Бұлар эндемик тек қана
Маңғыстау жарты аралында
кездеседі.

Кәдімгі сужылан

Бұлардың ден тұрқы орташа мөлшерлі. Денесінің ұзындығы 150 см. Түсі қара – көк. Кәдімгі сужыландар Маңғыстау жарты аралының тек қана Солтүстік Үстірт территориясында және Голубая бухтада таралған.

Сарыбас сужыланы

Бұлардың дене түрқы орташа. Ересек особьтардың денесінің ұзындығы сирек 1 м-ге жетеді. Денесінің арқа жағы нәзік, қоңыр жасыл (кейбіреулерінде сұрғылт жасыл). Денесінің төменгі жағы ақшыл сары. Қабыршақтары жақсы айқындалған, улы емес. Маңғыстау жарты аралының барлық жерінде кең таралған.

Құстар әлемі

В.С. Залетаевтың мәліметі бойынша, Қазақстанда кездесетін 478 құстардың түрінен Маңғыстау облысында тіршілік ететін 286 құстардың түрі бар, оның 22-сі заңды түрде қорғалады. Каспийде жыл құстарының саны 10 – 12 млн – ға жетеді.

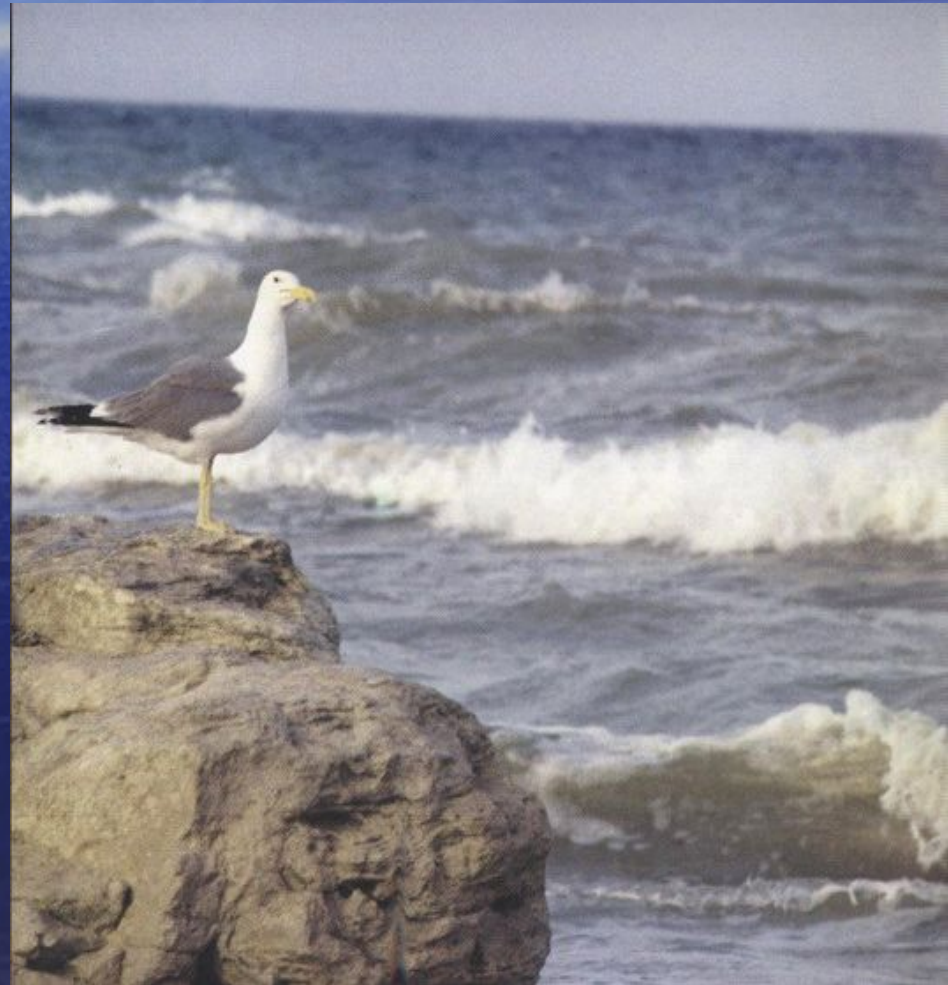
Ысылдақ аққу

Ысылдақ аққу - жыл құсы болып табылады. Олар жазық жерлердегі суларда ұя салады. Олардың тұмсығы сарғыш қызыл, тұмсық негізінде қара өсіндісі бар. Тұмсығының ұшы қара. Қанат ұзындығы 550 мм-ден артық. Маңғыстауда Каспий теңізінде және Қаракөл көлінде қыстайды.

Қарабас шағала

Басқа шағалаларға қарағанда бұлар денесінің кішілігімен ерекшеленеді. Массасы – 300 г. Қатты дыбыс шығарады. Теңізде, құрлықта қоректенеді. Көбінесе бунақ денелілерді қорек етеді. Каспий теңізінің шығыс жағалауында, Маңғыстаудың жарты аралы мен аралдарында кездеседі.

Үлкен қарқылдақ

Үлкен қарқылдақ – біздегі қарқылдақтардың ішіндегі ең ірісі, қанатының құлашы 111 см. Ал салмағы 500 – 600 г. Сырт пішіні: тұмсығы үлкен және аяқтары қара түсті. Қаракөл көлінде және Каспийде тіршілік етеді. Көбінесе тұзды көлдерде тіршілік етеді.

Айдарлы бозторғай

Айдарлы бозторғай – құмды шөлдерде, шөл және шөлейт жерлерде, тау аңғарларында кең тараған. Денесінің өлшемі біртекті. Басында айдары бар, құйрығы қара, шеткі бағыттаушы қанаттары сарғылт қоңыр түсті. Маңғыстаудың кез – келген жерінен кездестіруге болады.

Каспий шүрілдегі

Каспий шүрілдегі – шөл балшықшысы. Салмағы 90 – 100 г. Ол тез жүгіреді, жер бетіне екпіндей ұшады. Денесінің үсті сұр-сарғылт, төменгі жағы ақ түсті. Маңғыстауда Каспий теңізінде, Тамшалыда, Қаракөлде көп кездеседі.

Сүтқоректілер класы

Сүтқоректі жануарлар – омыртқалы жануарлардың ішіндегі ең жоғарғы сатыда дамыған тобы. Жер шарында қазіргі кезде сүтқоректілердің 19 отряды, 4 мыңға жуық түрлері бар. Қазақстанда бұл кластың 8 отряды, 178 түрі бар.

2008/06/02 13:20

Ақбөкен

Бұлар ірі және шымыр денелі, аяқтары сымбатты және ұзын болатын жануарлар.

Денесінің ұзындығы 108 – 146 см, салмағы 21 – 51 кг.

Денеснің түсі қыста бозғылт сұр, бауырымен төсі ақ.

Бозашы жартыаралы мен Маңғыстау тауларында және Үстірт жондарында таралған.

Үстірт арқары

Бұлар ірі жануарлар.
Денесінің ұзындығы 120 – 150 см, салмағы 200 кг.
Мүйізінің аумағы 21 – 30 см.
Бұлар эндемик жануарлар болып келеді, тек Маңғыстау облысы аймағында кездеседі.
Маңғыстаудың таулы аймағына бейімделген, сонымен қатар батыс және оңтүстік Үстірт шыңдарында кездеседі.

Құлан

Бұлар ірілеу, жылқылардан сәл кішілеу жануарлар болып келеді. Сыртқы түрі есекке ұқсас, салмағы 250 – 300 кг. Денесінің түсі жирен сары. Барсакелмес аралынан Маңғыстау жарты аралына Ақтау, Бозащы территориясына мемлекеттік қорыққа жерсіндіру мақсатында әкелінген.

Шиебөрі

Дене пішіні кішілеу, қасқар туысы. Ұзындығы 80 – 90 см, салмағы 9 – 12 кг. Шөлді және шөлейтті жерлерде тіршілік етеді. Қырғауыл, үйрек, ондатр, қоян, тышқандармен қоректенеді.

Қосаяқ

Қосаяқтар кеміргіштер тобына жатады. Артқы аяқтар алдыңғы аяқтарынан 3 – 4 есе үлкен. Ірі қосаяқтар 3 м-ге дейін секіреді. Денесінің ұзындығы 26 см, құйрығы 30см. Қосаяқтардың негізінен 30 түрі бар, Қазақстанда 14 түрі бар. Ол шөлді және далалы жерде тіршілік етеді.

Құмтышқандар

Дене пішіні орташа, денесінің ұзындығы 11 – 12 см, салмағы 20 – 200 г.

Қазақстанда 4 түрі кездеседі.

Үлкен, қызылқұйрық, кіші, жыңғыл құмтышқандары.

Шөл және шөлейтті жерлерде таралған.

Маңғыстаудың кез – келген жерінен кездестіруге болады.

Каспий итбалығы

Каспий итбалығы – ірі, ұзындығы 1,5 м, салмағы 50 – 60 кг, қалақаяқты сүтқоректі. Олар қаңтарда қатты аяз болғанда мұз шетіне аналықтары ұрпақ әкеледі. Олар жазда оңтүстікке, қыста қайтып солтүстікке оралады. Олар маңғыстаудың эндемик жануарлары болып келеді.

